

ADAGP / SUCCESSORS DE PICASSO

A l'esquerra, *Autoretrat* de Joan Miró; i, a la dreta, *Grande Baigneuse*, de Pablo Picasso. Ambdues obres formen part de l'exposició "Paris-Barcelona (de Gaudí a Miró)", que fins el proper 14 de gener es pot visitar al Grand Palais de la capital francesa.

Barcelona i París, un anhel de modernitat

Picasso, Miró, Gris i molts altres van saltar de Barcelona a París, fascinats per la capital francesa. El proper 11 d'octubre, el Grand Palais de París inaugura una exposició que ajuda a comprendre aquesta seducció creativa.

En la llarga (i sovint agònica) lluita per desmarcar-se de Madrid, Barcelona sovint ha preferit mirar cap a París. Roma estaria probablement en el segon lloc de la llista, però la cultura italiana s'estén més aviat en una petita constel·lació d'estrelles: Florència, Venècia o Milà no abracen la mateixa distància històrica, però representen quasi a la mateixa altura la riquesa cultural del seu país.

Amb França no succeeix el mateix. La tradició històrica ho ha volgut així. Des dels reis borbònics, París ha concentrat durant segles tota l'esplendor i tot l'orgull de la nació. Una ciutat travessada per un riu capritxós i reurbanitzada amb rigor implacable per un ingenier de cognom germànic (Hausmann).

Plens d'orgull. La urbanització de París data de mitjan segle XIX. Just a temps perquè els primers intel·lectuals i artistes catalans de la renaixença es

poguessin extasiar amb els seus bulevards, la plaça de l'Arc de Triomf o la perfecta alineació de les illes de cases. El 1889 s'inaugurà l'Exposició Universal i Eiffel començava la construcció de la seva torre al Camp de Mars.

Un any abans, Barcelona havia celebrat la seva Exposició Universal. Catalunya ja era un país amb una rica veu cultural pròpia, però París i França seguien mirant cap a un altre cantó. Al nord i a l'est, concretament. A Berlín el nou estil, l'Art Nouveau, es diu Jugendstil, i a Viena, Sezessionstil. El modernisme també brotava a Barcelona, però al nord dels Pirineus ningú no semblava enterar-se'n.

“La paradoxa, pel que fa al final del segle XIX i els primers anys del segle XX, marcats per l'obra dels arquitectes Gaudí, Puig i Cadafalch, Domènech i Montaner a Barcelona, la de Guimard i els creadors de l'Escola de Nancy pel que fa a França, és que no hi ha cap relació directa entre aquests artistes [...]. Els arquitectes catalans intenten crear una arquitectura regional que correspongui al seu desig d'autonomia i de renovació; els francesos, plens d'orgull, i segurs de la preeminència de l'Europa del nord, no miren en absolut cap a Catalunya.”

Són paraules dels comissaris que han organitzat “París-Barcelona (de Gaudí a Miró)”, una exposició cabdal per comprendre les relacions culturals entre ambdues capitals durant el període del modernisme –1888– fins a després de l'esclat de la Guerra Civil –1937–. S'inaugura el proper 11 d'octubre al Grand Palais parisenc, amb més de 300 obres (pintura, fotografia i escultura), i estarà oberta fins al 14 gener.

La ignorància era oficial, però els contactes personals existien. Gaudí, que no va abandonar mai Barcelona, viatja un cop a Carcassona i descobreix les restauracions de monuments gòtics que du a terme l'arquitecte Viollet-le-Duc. Puig i Cadafalch sí que viatja a París. Com tants altres, l'autor de la casa de les Punxes acabarà exiliant-se a la capital francesa durant la Guerra Civil.

El 1910, Gaudí exposa les seves obres al saló de la Societat Nacional de Be-

JUAN GRIS

Manolo Huguet va dur Bracque, Gris o Picasso a Ceret, quan la vida a París es feia dura. Paisatge de Ceret, de Juan Gris, demostra l'atracció que aquests artistes van sentir pel Vallespir.

Dos aspectes de boques de metro modernistes, a París. Els paral·lelismes entre Gaudí i l'inspirador d'aquestes estacions, Guimard, són evidents. La restauració d'aquestes obres d'art urbanes continua a càrrec de les fonderies Saint-Dizier, amb els motllos originals.

lles Arts. Els crítics francesos reben els seus treballs amb condescendència; tot plegat, no gaire lluny de l'ambient barceloní. El creador de la Pedrera no menciona mai en els seus escrits Guimard, el creador de les conegudes boques de metro modernistes de París. Guimard sembla que tampoc en diu res, de Gaudí, en els seus escrits. Els paral·lelismes entre els dos artistes, però, són evidents. L'art total, des de la façana fins al mobiliari de la casa, la fascinació per les formes orgàniques, la recerca de noves vies d'expressió. Val a dir que Gaudí és modernista, però sobretot, és fidel a... Ell mateix.

Genial, imprevisible, tossut en la idea de recuperar l'artesanía popular. Guimard viu en una de les potències industrials del moment, i comprèn que l'art acabarà a l'abast de tothom. Les seves boques de metro encara se segueixen restaurant amb els motllos originals, a les fonderies de Saint-Dizier.

Els bohemis. Gaudí és únic, però en pintura i escultura, els artistes catalans contemporanis seus són conscients que la dominació francesa no té rival en tot el món. No hi ha altre alternativa: cal fer les maletes per conèixer de prop què es cou a París.

Rodin domina una de les sales de l'exposició del Grand Palais, envoltat dels seus seguidors catalans, de la mateixa manera que la seva figura gegantesca (literalment) deixa en l'ombra bona part de l'escultura europea del moment. El 1907, l'ajuntament barceloní li compra, després d'una gran retrospectiva, *L'âge d'airain*. Miquel Blay i Eusebi Arnau viatgen el 1894 i 1895 a la capital francesa per conèixer-lo en persona. El seu principal alumne, però, és Josep Clarà, que en escultures com *Extasi* mostra clarament la influència del mestre (*Le sommeil*).

A Montmartre sorgeix una colònia de bohemis catalans. Santiago Rusiñol i Ramon Casas exerceixen de cicerons.

La ronda dels bordells i els cabarets és obligada: Angladas-Camarasa, enlluernat, s'hi queda durant vint anys i pinta alguns dels millors quadres d'aquest París sensual de la Belle Époque. Per a molts altres, el fred i la misèria acompanyen les nits a Pigalle. Però només a París un es pot retrobar amb Eric Satie, Toulouse-Lautrec, Degas, Whistler... La crema de l'art europeu. És la rivalitat i la generositat d'una gran capital, mentre que a Barcelona el panorama pictòric encara està dominat per la pintura historicista. Le Moulin Rouge es transforma a Barcelona en El Molino, el cabaret Le Chat Noir en Els Quatre Gats. Un client habitual del cafè barceloní, el jove Pablo Picasso, pinta el menú per encàrrec i hi exposa una sèrie de retrats d'artistes del moment (1899). Pocs mesos després decideix, ell també, fer el gran salt.

Picasso català. Una de les coses que més sorprenen en llegir la premsa

cultural francesa és la facilitat amb què atribueixen a Picasso la nacionalitat catalana. Una de les conferències que acompanyaran l'exposició del Grand Palais duu com títol: "Picasso, artista català, artista parisenc?"

En realitat, en aquella època, molts barcelonins pensaven igual. "A Barcelona sempre hi ha gent que sosté apassionadament que Picasso és català. A mi, m'és perfectament igual, però si les coses són així, per què no s'ha dit res a Picasso?", escrivia amb sornegueria Josep Pla en aquells anys. A l'exposició del Grand Palais, el pintor malagueny té un lloc destacat, obre les sales del segle XX.

El decorat ha canviat: les noves generacions que puguen a París no ho fan simplement per xafardejar o per posar-se al dia de nous estils, sinó per formar part de la nova explosió artística: les vanguardies. A cops de colzes, Picasso i els que vénen darrere (com els que vénen d'altres racons d'Europa) es faran un lloc a la ciutat de les llums. Picasso no era català, però el seu secretari, Jaume Sabartés, sí. "Quaranta anys no m'han fet oblidar el fred d'aquelles nits", recorda en les seves memòries, *Retrats i records*, que és un dels llibres més evocadors d'aquella generació excepcional.

Quan la vida a París es fa massa dura, sempre hi ha la possibilitat d'escapar cap al sud. Ceret, al Vallespir, és un po-

ble que Bracque, Gris o Picasso descobren per mà de Manolo Huguet, l'escultor català instal·lat allí des del 1909. Els paisatges són d'una bellesa mineral, salvatge, però els artistes volen desmarcar-se de l'impressionisme, i per a Bracque o Picasso, les cases són cubs i les muntanyes piràmides. El cubisme acaba de néixer, i la Catalunya Nord passa així a tenir un lloc d'honor en la història de l'Art. Gósol, en ple Berguedà, també està representat juntament amb Ceret en una sala especial del Grand Palais.

Francis Picabia, Joan Miró i Salvador Dalí representen el surrealisme a l'exposició. Deu quadres de l'artista mallorquí mostren la seva evolució: de la influència romànica catalana a l'onirisme que defensa André Breton. Pel que fa a Dalí, París acollia per primer cop junts un tríptic de retrats del 1925: el seu pare, la seva germana Anna Maria i Luis Bunuel.

La fotografia ocupa també el seu lloc a "París-Barcelona". Man Ray viatja a la capital catalana per retratar "l'arquitectura delirant del modern style". A París, l'experimentació catalana es dona a conèixer amb Emili Godes, Pere Català Pic, Josep Sala i Josep Masana. Els fotomuntatges estan de moda, però també el fotorealisme, amb l'aparició de la Leica i els primers reportatges gràfics. Ben aviat, la Guerra Civil serà una trista però excepcional ocasió per-

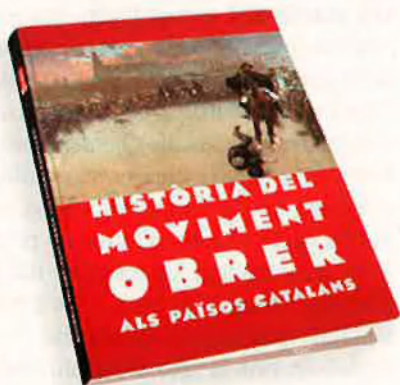
què els reporters europeus i nord-americans puguin posar en pràctica els nous materials i estils de fotografia documental.

En aquest sentit, una recent exposició a París sobre la fotografia durant la Guerra Civil espanyola ha permès de redescobrir un cop més l'immens valor gràfic d'Agustí Centelles. Un fotògraf que no té res a envejar d'un Robert Capa, sense anar més lluny. Aquest tenia el sentit de la composició gràfica d'un artista modern, nord-americà. Però Centelles, recorrent dia rere dia els carrers de la seva estimada Barcelona durant el tràgic juliol del 1936, té una sensibilitat que només dona la proximitat amb allò que es fotografia.

"París-Barcelona (de Gaudí a Miró)" s'acaba amb una data altament simbòlica: el 1937, data de la inauguració del pavelló espanyol a l'Exposició de París. Mai més en la història del segle XX un sol edifici concentrarà amb tanta brillantor tot allò que tenia d'excepcional l'art català i espanyol. Picasso mostra el seu *Guernica*, Miró un meravellós *Segador*, del qual només ha quedat una fotografia. Fora del pavelló dissenyat per Sert, sota un cel que a poc a poc es va anar cobrint de núvols, la *Montserrat* de Julio González representa un nou camí per a l'escultura moderna, i sense saber-ho, la fi d'una època.

Jordi Zamora (París)

Sorprèn la facilitat amb què avui dia la premsa cultural francesa atribueix a Picasso la nacionalitat catalana

Les cobertes de la 'HISTÒRIA DEL MOVIMENT OBRER'

Els lectors d'EL TEMPS interessats a tenir les cobertes per a enquadrar els setze fascicles de la 'Història del moviment obrer' poden demanar-les, sense cap càrrec, d'alguna d'aquestes maneres:

- telefonant al 902 13 10 25
- enviant aquest anunci, per correu, amb les dades postals, a Av. del Baró de Càrcer, 40, 13a. 46001 València
- enviant-lo, per fax, amb les dades postals, al 963 534 569
- enviant un missatge electrònic, amb les dades postals, a eltemps@eltemps.com